

Toenemende onzekerheid rond het arbeidsongeschiktheidsrisico: herverzekering in een veranderend pensioenlandschap

Herverzekering is niet alleen een onderwerp dat speelt voor verzekeraars. Ook pensioenfondsen zijn in toenemende mate aan het onderzoeken of zij bepaalde risico's overdragen aan herverzekeraars of in eigen beheer zullen houden. De overgang naar de Wtp speelt daarbij ook een rol, omdat er minder mogelijkheden zijn om deze risico's op te vangen. Een van de risico's waar pensioenfondsen aandacht aan besteden, is het arbeidsongeschiktheidsrisico. Vanwege de toename in de WIA-instroom wordt het nog belangrijker voor pensioenfondsen om hierover na te denken. In dit artikel gaan we in op de ontwikkelingen rondom arbeidsongeschiktheid en belichten we zowel de uitdagingen die pensioenfondsen ervaren als de knelpunten die herverzekeraars zien bij het inschatten van een juiste premie.

UWV

De landelijke WIA-instroom is de afgelopen jaren flink gestegen. Uit de januarinota 2026 van het UWV blijkt dat deze stijging ook in 2025 heeft doorgezet. Daarbij moeten de verwachtingen van het UWV regelmatig naar boven worden bijgesteld. De instroom in de WIA zal naar verwachting blijven toenemen, met name als gevolg van een toename van psychische klachten.

Tegelijkertijd staat het UWV onder toenemende druk. Het aantal 42-weekmeldingen neemt toe en het tekort aan artsen bij het UWV leidt tot oplopende keuringsachterstanden. Hierdoor neemt de onzekerheid rond WIA-toekenningen toe en wordt het schadeverloop moeilijker te voorspellen. Bovendien leidt het versoepelde herkeuringsbeleid voor 60-plussers als gevolg van deze achterstanden tot extra onzekerheid in de uitstroom.

Voor pensioenfondsen betekent dit moeilijk voorspelbare en hoogstwaarschijnlijk oplopende schadelasten.

REGERING

Bij het presenteren van het coalitieakkoord in februari zijn ook ingrijpende wijzigingen binnen de sociale zekerheid gepresenteerd. Zo is de regering onder andere voornemens om de IVA-uitkering af te schaffen, de WW-periode te verkorten naar 1 jaar en het maximum dagloon met 20% te verlagen. Het is nog maar de vraag of er voldoende draagvlak is in de Tweede Kamer om deze aanpassingen door te voeren. Het zendt echter wel het signaal dat de overheid iets wil veranderen aan het socialezekerheidsstelsel omdat de huidige vorm niet houdbaar is.

Afhankelijk van de uitwerking van de beoogde plannen van de coalitie, is het voor een pensioenfonds belangrijk de gevolgen hiervan tijdig te onderkennen. Aan nieuwe WIA-excedent uitkeringen, die het gat tussen het maximum dagloon en (een percentage van het) laatstverdiende inkomen dekt, zal een pensioenfonds meer kwijt zijn. Dit kan doorwerken in een hogere premie. Tegelijkertijd vergroot de beleidswijziging de druk op de WIA, wat de onzekerheid voor fondsen over de toekomstige schadelast verder versterkt.

IMPACT VAN DE WTP OP HET ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSRISICO

Met de overgang naar de Wtp verandert ook de manier waarop het arbeidsongeschiktheidsrisico doorwerkt in het pensioencontract. Onder het FTK-stelsel lopen de resultaten op de risicopremies via de dekkingsgraad. Bij tegenvallende resultaten fungeert de dekkingsgraad als buffer, zodat uitkeringen meestal constant kunnen blijven. Onder de Wtp kunnen de tekorten nauwelijks meer via collectieve buffers (operationele reserve, ongeveer 1% à 2% buffer) worden afgedekt, omdat vrijwel alle gelden in de persoonlijke pensioenvermogens zitten. Tegenvallende resultaten kunnen daardoor, bij een tekort aan eigen vermogen, sneller in de pensioenen van de deelnemers doorwerken.

OVERWEGING VAN HERVERZEKERING

Al met al is het arbeidsongeschiktheidsrisico op het moment dus hoogst onzeker en moeilijk te voorspellen. Voor pensioenfondsen vormt dit een belangrijke afweging in de keuze om het risico al dan niet te herverzekeren.

Wanneer een fonds besluit het risico in eigen beheer te houden, lopen schades via de operationele reserve en behoudt het fonds volledige flexibiliteit. Dit kan, vooral bij grotere fondsen, kostenefficiënt zijn wanneer de schadeontwikkeling gunstig is. Echter vraagt dit wel om voldoende reserves en kunnen bij tegenvallers de pensioenvermogens worden geraakt.

(Gedeeltelijke) herverzekering daarentegen biedt stabiliteit in de kosten en vermindert of elimineert de volatiliteit in schades. De pensioenvermogens hoeven in dat geval ook niet aangesproken te worden. De onzekerheid rond arbeidsongeschiktheid werkt echter ook door in de tarieven van herverzekeraars: we zien een flinke toename in de tarieven ten opzichte van de jaren daarvoor. De onzekerheidsmarge die herverzekeraars meenemen in de prijs, kan er dus toe leiden dat ook de kosten voor herverzekering voor pensioenfondsen hoog uitvallen.

PRIJSBEPALING VAN HERVERZEKERAARS

Bij het bepalen van de premie maken (her)verzekeraars veelal gebruik van credibiliteitstheorie. Hierbij wordt het eigen historische schade-gemiddelde van het pensioenfonds afgewogen tegen het collectieve schade-gemiddelde. In de praktijk is een historie van ten minste 5 jaar wenselijk. Hoe hoger de credibiliteit van het pensioenfonds, hoe zwaarder de eigen schade-ervaring meeweegt in de premievaststelling. Deze Bayesiaanse benadering volgens het model van Bühlmann resulteert in de volgende premievorm¹.

Voor pensioenfonds 'J' geldt:

$$\pi(J) = \lambda_J * \bar{X}_J + (1 - \lambda_J) * \bar{X}$$

Hierbij is \bar{X}_J de gemiddelde historische schade van het pensioenfonds, \bar{X} het collectieve historische schade-gemiddelde (bijvoorbeeld over de totale portefeuille van de (her)verzekeraar) en $\pi(J)$ de premie. De parameter λ_J is de credibiliteitsfactor (tussen 0 en 1) en bepaalt welk gewicht wordt toegekend aan de eigen schade-ervaring van het fonds ten opzichte van het collectief. Deze factor wordt doorgaans bepaald als:

$$\lambda_J = \frac{n}{(n+k)}$$

waarbij k de verhouding van de EPV (Expected Value of the Process Variance) en de VHM (Variance of the Hypothetical Means) is, en n het aantal schades. Hoe groter de VHM, hoe sterker fondsen onderling verschillen in hun schadeniveau. Daardoor wordt eigen schade-ervaring

belangrijker en stijgt de credibiliteit. Hoe kleiner de EPV, hoe minder ruis er binnen een fonds zit. Ook daardoor wordt eigen ervaring betrouwbaarder en neemt de credibiliteit toe.

In de praktijk kan deze weging worden aangepast of kan een premie-opslag worden toegevoegd wanneer de herverzekeraar aanvullende verwachtingen of risicofactoren wil meenemen, zoals trendcorrecties of extra onzekerheidsmarges boven op de zuivere credibiliteitsuitkomst.

Een zo nauwkeurig mogelijk vastgesteld schadeverleden is essentieel, omdat dit direct doorwerkt in de premie die (her)verzekeraars vragen. Dit is in de huidige situatie, vanwege achterstanden bij het UWV, extra uitdagend. Wat we daarbij vaak zien, is dat de door pensioenfondsen aangeleverde historische schades achteraf onvolledig blijken te zijn. In veel gevallen moeten de aantallen schades aanzienlijk naar boven worden bijgesteld, waarna (her)verzekeraars met deze vollediger gegevens tot hogere premies zouden zijn gekomen. De vraag is dan wie voor dit verschil opdraait: moet het pensioenfonds een extra premie betalen, of is dit het risico van de herverzekeraar?

CONCLUSIE

De ontwikkelingen rond arbeidsongeschiktheid maken het risico voor pensioenfondsen steeds onzekerder en lastiger te voorspellen. Door de stijgende WIA-instroom en de druk op het UWV neemt de kans toe dat schadelasten oplopen, terwijl onder de Wtp tegenvallers sneller kunnen doorwerken in de persoonlijke pensioenvermogens. Daarmee wordt de keuze tussen eigen beheer en (gedeeltelijke) herverzekering complexer. Herverzekering kan stabiliteit bieden, maar die zekerheid heeft een prijs: (her)verzekeraars verwerken de onzekerheid nadrukkelijk in hun tarieven en onvolledige schadehistorie kan achteraf leiden tot onduidelijkheid over wie het premieverschil draagt. Juist in dit krachtenveld van toenemende onzekerheid wordt een weloverwogen en toekomstbestendige keuze rondom het arbeidsongeschiktheidsrisico essentieel. ■

1 – R. Kaas, M. Goovaerts, J. Dhaene, M. Denuit. *Modern Actuarial Risk Theory*, 2nd edition. Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2008. ISBN: 978-3-642-03407-7

E. Schilder MSc (links) en T.M. Ruiters MSc (midden) zijn consultant; drs. S.P. Cureton AAG CERA is senior consultant; allen bij Sprenkels.

